

Strategisk exportkontroll 2017 - krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

---

Sammanfattning

Utrikesutskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll till handlingarna. Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår alla motionsyrkanden som behandlas i betänkandet.

I betänkandet finns en reservation (V).

Behandlade förslag

Skrivelse 2017/18:114 Strategisk exportkontroll 2017 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Fem yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Reservationer	7
Vapenembargo mot Saudiarabien och Bahrain, punkt 1 (V)	7
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Skrivelsen	10
Motioner från allmänna motionstiden 2017/18	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Vapenembargo mot Saudiarabien och Bahrain

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:529 av Yasmine Posio Nilsson m.fl. (V) yrkandena 19, 22 och 23 samt

2017/18:2945 av Annika Lillemets m.fl. (MP, V) yrkandena 2 och 3.

Reservation (V)

2. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2017/18:114 till handlingarna.

Stockholm den 17 maj 2018

På utrikesutskottets vägnar

Jonas Jacobsson Gjörtler

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Olle Thorell (S), Sofia Arkelsten (M), Markus Wiechel (SD), Margareta Cederfelt (M), Pyry Niemi (S), Kerstin Lundgren (C), Valter Mutz (MP), Göran Pettersson (M), Krister Örnfjäder (S), Fredrik Malm (L), Yasmine Posio Nilsson (V), Sofia Damm (KD), Maria Andersson Willner (S), Emilia Töyrä (S), Johan Nissinen (SD) och Marie-Louise Rönmark (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2017/18:114 Strategisk exportkontroll 2017 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden samt motioner om vapenembargon från den allmänna motionstiden 2017/18.

Bakgrund

Detta är den 34:e gången som regeringen redogör för sin politik på exportkontrollområdet i en skrivelse till riksdagen. Den första skrivelsen om strategisk exportkontroll överlämnades 1985. Den senaste skrivelsen om strategisk exportkontroll (skr. 2016/17:114) behandlades i betänkande 2016/17:UU9. Utskottet behandlade i betänkande 2017/18:UU9 regeringens förslag om skärpt exportkontroll av krigsmateriel.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för den svenska exportkontrollpolitiken i fråga om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under 2017. Skrivelsen innehåller också en redovisning av den export som har förekommit under året. Dessutom beskrivs samarbetet inom EU och i andra internationella forum i frågor som rör strategisk exportkontroll av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Utskottets överväganden

Motionerna

I kommittémotion 2017/18:529 yrkande 19 av Yasmine Posio Nilsson m.fl. (V) vill Vänsterpartiet att Sverige verkar inom EU och FN för ett vapenembargo mot Bahrain. I yrkande 22 framförs att Sverige ska verka för att EU ska införa ett vapenembargo mot Saudiarabien och i yrkande 23 att Sverige bör införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien. I motion 2017/18:2945 av Annika Lillemets m.fl. (MP, V) yrkande 2 anser motionärerna att Sverige bör driva på inom EU och FN för att upprätta ett internationellt vapenembargo mot Saudiarabien. I yrkande 3 framförs att Sverige bör införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien.

Utskottets ställningstagande

Frågan om vapenembargo mot enskilda länder har behandlats av utskottet i bl.a. betänkande 2015/16:UU19 och betänkande 2016/17:UU9. Liksom i dessa betänkanden hänvisar utskottet i denna fråga till det gällande exportkontrollregelverket. Utskottet konstaterar att EU inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken genomför embargon mot bl.a. handel med vapen och produkter med dubbla användningsområden som har beslutats av FN. EU kan med enhällighet också besluta om vissa embargon som går utöver vad FN:s säkerhetsråd har beslutat. Utskottet vill framhålla att dessa beslut av EU:s råd är ett utslag av medlemsstaternas vilja att agera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågor. Även OSSE kan besluta om vapenembargo.

Som beskrevs under rubriken Bakgrund behandlade utskottet regeringens förslag om skärpt exportkontroll av krigsmateriel i betänkande 2017/18:UU9. Utskottet framhåller, liksom i betänkande 2017/18:UU9, att den svenska tillståndsprövningen bygger på en helhetsbedömning med utgångspunkt i regeringens riktlinjer och etablerad praxis. Dessa riktlinjer utgör de principer som regeringen har lagt fast i praxis och som ska vara vägledande vid tillståndsprövningen. Vidare beaktas i tillståndsprövningen kriterierna i EU:s gemensamma ståndpunkt och FN:s vapenhandelsfördrag. Den svenska tillståndsprövningen av utförelse av krigsmateriel och annan utlandssamverkan bygger även på en uppdelning av de utrikespolitiska hindren i ovillkorliga hinder samt villkorliga hinder. Ett ovillkorligt hinder innebär att en utförelse eller annan utlandssamverkan är utesluten. De ovillkorliga hindren är således hinder som förbjuder export trots att det kan vara påkallat utifrån säkerhets- eller försvarspolitiska skäl. Utskottet konstaterar att ett beslut av FN:s säkerhetsråd, av EU eller av OSSE om ett vapenembargo utgör ett sådant ovillkorligt hinder. Utskottet konstaterar vidare att i ärenden där det inte föreligger ovillkorliga hinder ska en helhetsbedömning göras där hänsyn tas till alla omständigheter som är betydelsefulla för ärendet. Förekomsten av ett

villkorligt hinder innebär att det finns en presumtion för att tillstånd inte ska ges, men det ska också ställas mot de breda säkerhets- och försvarspolitiska intressen som kan finnas i det enskilda fallet.

Inspektionen för strategiska produkter har till uppgift att självständigt pröva ansökningar om tillstånd i enlighet med regelverket i dess helhet. Inspektionen ska lämna över ett ärende till regeringens prövning om ärendet har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt (1 a § andra stycket krigsmaterielagen). Ärenden som är av principiell betydelse eller större vikt överlämnas till regeringen för beslut eftersom de riktlinjer som finns inte alltid ger tillräcklig vägledning.

Utskottet konstaterar att riksdagen den 28 februari 2018 biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut i betänkande 2017/18:UU9, vilket innebär att regeringens förslag om skärpt exportkontroll av krigsmaterial antogs (rskr. 2017/18:163).

Mot bakgrund av övervägandena föreslår utskottet att riksdagen avstyrker motionerna 2017/18:529 yrkandena 19, 22 och 23 och 2017/18:2945 yrkandena 2 och 3 samt lägger skrivelse 2017/18:114 till handlingarna.

Reservation

Vapenembargo mot Saudiarabien och Bahrain, punkt 1 (V)

av Yasmine Posio Nilsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:529 av Yasmine Posio Nilsson m.fl. (V) yrkandena 19, 22 och 23 samt

avslår motion

2017/18:2945 av Annika Lillemets m.fl. (MP, V) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Saudiarabien

Saudiarabien är tveklöst en av vår tids värsta diktaturer. Varje försök att kräva reformer och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna har skoningslöst slagits ned. Landets styrande kungafamilj har även under den arabiska våren varit en av de starkaste krafterna mot demokratisering. 2011 genomförde Saudiarabien en militär intervention i Bahrain för att slå ned det folkliga upproret där. Den saudiska regimen har underblåst inbördeskriget i Syrien genom militärt stöd till vissa rebellgrupper. Regimen i Saudiarabien gav sitt aktiva stöd till militärkuppen i Egypten och man har gett Tunisiens förre diktator Ben Ali en fristad. Den 26 mars 2015 inledde en koalition under ledning av Saudiarabien flyganfall mot Jemen till stöd för president Abd Rabbu Mansur Hadi. Kriget i Jemen gör enligt FN landet till världens största humanitära katastrof. Den Saudileda koalitionen har anklagats för omfattande brott mot folkrätten, och även houthirebellerna, som de strider mot, har begått övergrepp.

Den svenska regeringen har lyft situationen i Jemen framför allt utifrån ett humanitärt perspektiv. Kritiken mot den Saudileda koalitionen har varit försiktig. När Stefan Löfven besökte Saudiarabien i oktober 2016 fanns Marcus Wallenberg, som bl.a. är ordförande för Saab, med på resan. Ingenstans i Regeringskansliets kommunikation kring resan nämndes Saudiarabiens krigföring i Jemen. Majoriteten av Saudiarabiens vapen kommer från EU:s medlemsländer. Mellan 2009 och 2014 kom 59 procent av de vapen Saudiarabien importerade från just EU, enligt fredsforskningsinstitutet Sipri. Under perioden 2009–2013 utfärdade EU-

länderna licenser för krigsmateriel till ett värde av 19 miljarder euro till landet. Sverige är inget undantag. Under en rad år var Saudiarabien en av de främsta köparna av svenska vapen. Mellan 2004 och 2014 köpte Saudiarabien krigsmateriel från Sverige för över 5,2 miljarder kronor.

Den 25 februari 2016 antog EU-parlamentet en resolution med krav på ett vapenembargo mot Saudiarabien med explicit hänvisning till landets krigsföring i Jemen. EU-parlamentet menar att exporten av vapen till Saudiarabien strider mot EU:s egna regler. Parlamentets beslut innebär att EU:s höga representant för utrikes- och säkerhetsfrågor, Federica Mogherini, fick i uppdrag att ta fram ett förslag på vapenembargo mot Saudiarabien. Beslutet är också en tydlig signal till medlemsstaterna att sluta exportera vapen till Saudiarabien. Vänsterpartiet delar kravet i resolutionen och menar att regeringen bör stötta Federica Mogherini och agera i enlighet med EU-parlamentets rekommendationer. Jag anser därför att Sverige ska verka för att EU ska införa ett vapenembargo mot Saudiarabien.

Som en konsekvens av beslutet i EU-parlamentet införde Nederländerna i mars 2016 ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien med hänvisning till både Saudiarabiens massiva bombningar av Jemen och massavrättningar. Jag anser att Sverige bör följa Nederländernas exempel. Sverige ska införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien.

Bahrain

I februari 2011 utbröt folkliga protester i Bahrain med krav på större frihet, social rättvisa och politiska och konstitutionella reformer. Regeringen svarade hårt och skoningslöst med våld och övergrepp. Trots det fortsatte protesterna med krav på en ny konstitution, en demokratiskt vald regering, en mer rättvis fördelning av landets tillgångar och frigivning av alla politiska fångar. Mycket tyder på att protesterna och de krav som restes hade ett brett folkligt stöd från folkrörelser och fackliga organisationer, från både sunni- och shiamuslimer och från män och kvinnor i Bahrain. Demonstrationerna växte sig allt starkare under våren. Bahrains grannland Saudiarabien sände då in stridsvagnar, och Bahrains kung införde undantagstillstånd och gav de väpnade styrkorna tillstånd att vidta de åtgärder som krävdes för att stoppa upproret. Följden blev många dödade och skadade.

Amnesty International beskriver hur situationen för mänskliga rättigheter i Bahrain försämrades betydligt under 2011 med försöken att krossa proteströrelsen i februari och mars. Till viss del verkar det som om proteströrelsen var ett offer för regionala och internationella kapitalintressen och politiska intressen, bl.a. i USA, som upprätthåller en stor flottbas i Bahrain. Kränkningarna av mänskliga rättigheter och den hårda repressionen mot oliktankande har fortsatt sedan 2011. Under senare år har regeringen stramat åt yttrande-, demonstrations- och föreningsfriheten ytterligare. Flera människorättsförsvarare har gripits och åtalats. Andra oppositionella har förbjudits att resa utomlands. Fler än 80 personer miste sitt bahrainska medborgarskap under 2016, fyra har tvångsutvisats och den främsta

oppositionsgruppen har upplösts. Flera oppositionsledare är fängslade och anses enligt Amnesty vara samvetsfångar. Diskrimineringen av kvinnor är omfattande, både genom lagstiftning och i samhällslivet. Migrantarbetare och hbtq-personer möter också omfattande diskriminering. Medan utvecklingen i länder som Syrien och Libyen fått stor uppmärksamhet i Sverige och övriga EU har regimens grova och omfattande övergrepp i Bahrain mötts med tystnad. Jag anser att Sveriges vapenexport till diktaturer ska upphöra. Sverige bör i EU såväl som i FN verka för ett vapenembargo mot Bahrain.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2017/18:114 Strategisk exportkontroll 2017 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:529 av Yasmine Posio Nilsson m.fl. (V):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i såväl EU som FN bör verka för ett vapenembargo mot Bahrain och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU ska införa ett vapenembargo mot Saudiarabien och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2945 av Annika Lillemets m.fl. (MP, V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på inom EU och FN för att upprätta ett internationellt vapenembargo mot Saudiarabien och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska upprätta ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien och tillkännager detta för regeringen.